

ТАНИЛЦУУЛГА

Аялал жуулчлалын тухай хуулийн
шинэчилсэн найруулгын төсөл,
төслийн үзэл баримтлалын тухай

Аялал жуулчлалын салбараас дэлхийн нийт бүтээгдэхүүний 10,4 хувь буюу 8,8 их наяд ам.долларыг, нийт экспортын 7 хувь буюу 1,6 их наяд ам.долларыг тус тус бүрдүүлж, 319 сая ажлын байрыг бий болгосон нь нийт ажлын байрны 10 хувийг эзэлж байна.¹ Манай улсад ирсэн жуулчдын тоо цар тахлаас өмнө тогтмол өсөлттэй байсан бөгөөд 2019 онд 577,262 жуулчин хүлээн авч, оны эцсийн байдлаар 607,213,369 ам доллар буюу 1.7 их наяд төгрөгийн орлогыг аялал жуулчлалын салбараас төвлөрүүлсэн² нь Монгол Улсын хувьд уул уурхай болон мал аж ахуйн дараа орох томоохон салбар нь аялал жуулчлалыг салбар болохыг илтгэдэг.

Гэсэн хэдий ч өнөөг хүртэл аялал жуулчлалын салбар болон энэ салбарт үйл ажиллагаагаа явуулж буй иргэн, хуулийн этгээдэд төрөөс бодит тусламж, дэмжлэгийг үзүүлж чадаагүй байна.

Аялал жуулчлалын тухай хууль 2000 онд батлагдсан хэдий ч Төрийн албаны тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хуулиуд шинээр батлагдсан болон бусад хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт орсонтой холбоотойгоор нийт 12 удаа нэмэлт, өөрчлөлт орсон³ боловч дээрх хуулиудыг нийцлийг хангахтай холбоотой өөрчлөлт орсноос агуулгын хувьд нийгэм, эдийн засгийн өөрчлөлттэй холбоотой шинэчлэл хийгдээгүй.

Аялал жуулчлалын салбарыг хөгжүүлэх нь ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, эдийн засгийг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх, гадаадын хөрөнгө оруулалтыг татах, үндэсний өв, уламжлал, соёл, ёс заншил, түүх, дурсгалын үнэт зүйлсийг сурталчлан таниулах улмаар эдийн засгийн эргэлтэд оруулах үйлсэд чухал ач холбогдолтой тул цаашид төрөөс тус салбарын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох, салбарын өмнө тулгамдсан асуудлыг төр, хувийн хэвшлийн түншлэлд тулгуурлан шийдвэрлэх арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх шаардлага зүй ёсоор гарч байна.

Аялал жуулчлалын салбар дахь гадаад, дотоодын хөрөнгө оруулалтын таатай орчныг бүрдүүлэх, гадаадын өндөр чадвар бүхий мэргэжилтнүүд ажиллах орчин нөхцөлийг бий болгох, тур оператор болон аяллын агент, жуулчны хөтөч хоорондын харилцааг шинэ түвшинд зохицуулах, тур операторын үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэй болгох, мэргэжлийн хариуцлагын даатгалд албан журмаар даатгуулах замаар хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, жуулчны аюулгүй байдлыг хангах, гадаадын жуулчдад үйлчилгээ үзүүлж буй аялал жуулчлалын үйлчилгээний байгууллагыг төрөөс үйлчилгээний экспортын үйлдвэрлэл гэж үзэн бодлогоор дэмжих, аялал жуулчлалын салбарт олон улсын жишгийг нэвтрүүлэх зайлшгүй хэрэгцээтэй байна.

Ковид-19 цар тахлын улмаас уналтад орсон аялал жуулчлалын салбарыг эрчимтэй хөгжүүлэхээр Засгийн газраас 2023-2024 оныг “Монголд зочлох жил”

¹ <https://www.unwto.org/tourism-statistics>

² Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яамны 2019 оны тоон мэдээлэл.

³ www.legalinfo.mn сүүлийн нэвтрэлт 2022 оны 11 сар.

болгон зарлаж⁴, гадаад жуулчдын тоог 2024 он гэхэд нэг саяд хүргэх зорилтыг⁵ дэвшүүлээд байгаа хэдий ч хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа Аялал жуулчлалын тухай хуульд жуулчны аюулгүй байдлыг хэрхэн хангах, тусгай сонирхлын аялал болон уулын спорт аялал, усан аялал, спорт агнуур, олзворын ан, нисдэг тэрэгний аялал, усны гүнд шумбах, авто спортын аялал зэрэг эрсдэл бүхий аяллын явцад тухайн чиглэлийн мэргэшсэн сургагч багш, зааварлагч, жуулчны хөтөчтэй аялахтай холбогдсон нарийвчилсан зохицуулалт тусгагдаагүйгээс үүдэн жуулчин эрүүл мэнд, эд хөрөнгөөрөө хохирч, жуулчны аюулгүй байдалтай холбоотой гэмт хэрэг, зөрчил ихээхэн гарах болсон.

Иймд дээр дурдсан үндэслэл, шаардлагыг харгалзан, аялал жуулчлалын салбарын эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох зорилгоор өөрийн орны өвөрмөц онцлог, олон улсын жишиг, чиг хандлагад нийцүүлэн Аялал жуулчлалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулаад байна.

Аялал жуулчлалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийн зорилт нь үндэсний онцлог бүхий байгаль, түүх, соёлын өвд тулгуурласан тогтвортой аялал жуулчлалын үйлдвэрлэлээр дамжуулан эдийн засгийн үр өгөөжийг нэмэгдүүлж, дэмжих болон аялал жуулчлалын үйл ажиллагаанд төр, иргэн, хуулийн этгээд хооронд үүсэх харилцааг зохицуулна.

Шинэчилсэн найруулгын төсөлд дараах онцлог зохицуулалтуудыг тусгагдсан. Үүнд:

1. Аялал жуулчлалын байгууллагыг тур оператор, аяллын агент, аялал жуулчлалын үйлчилгээний байгууллага гэж ангилж, тур операторын үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэй эрхлэхээр, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч компанийн хувьцааны 50, түүнээс багагүй хувийн хувьцаа эзэмшигчээр Монгол Улсын иргэн, хуулийн этгээд байх хязгаарлалтыг тусгаж, тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчид тавигдах шаардлагыг тодорхой болгосон.

2. Тодорхой газар нутагт тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх зорилгоор гадаадын болон дотоодын хөрөнгө оруулалтыг татах, аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн үйлчилгээг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх, орон зайн зохистой төлөвлөлтийг бий болгох зорилгоор аялал жуулчлалын бүсийг улсын болон орон нутгийн аялал жуулчлалын бүс гэж ангилж, бүсийн менежментийг бүхэлд нь, эсхүл тодорхой хэсгийг гэрээний үндсэн дээр хувийн хэвшлээр гүйцэтгүүлэх зохицуулалтыг тусгав.

3. Хуулийн нэр томъёоны тодорхойлолтыг Нэгдсэн Үндэсний Байгууллагын Дэлхийн аялал жуулчлалын байгууллагаас гаргасан нэр томъёоны тайлбарт нийцүүлэн боловсруулж, тодорхойлсон.

4. Аялал жуулчлалын салбар дахь орон нутгийн оролцоог тодорхой болгох зохицуулалтыг тусгасан.

Тухайлбал, харьяалах нутаг дэвсгэртээ жуулчин болон аялагч байрлах отоглох цэгийн хураамжийг тогтоох эрхийг аймаг, нийслэлийн иргэдийн

⁴ Монгол Улсын Засгийн газрын 2022 оны 264 дугаар тогтоол.

⁵ Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолын хавсралт “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”, 3.4.4. Аялал жуулчлалын бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ, чанар, стандартыг сайжруулж, өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэн, иргэд, жуулчдын тоог нэг саяд хүргэнэ.

Төлөөлөгчдийн хуралд, отоглох цэгийн байршлыг тогтоох, аяллын маршрутыг тогтоох, тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулах эрхийг сум, дүүргийн Засаг даргад, дэвсгэртээ жуулчны мэдээллийн төв байгуулах эрхийг аймаг, Нийслэлийн Засаг даргад олгож, отоглох цэгийн менежментийг хувийн хэвшил гүйцэтгэх боломжийг бүрдүүлж, олон нийтийн аюулгүй байдлыг цагдаагийн байгууллагаар хангуулах байдлаар тусгасан.

5. Аялал жуулчлалын үйлчилгээний байгууллагууд нь стандартын шаардлага хангасан ариун цэврийн байгууламжтай байх, байгууламж барих, засварлах зардлыг аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас хасагдах зардалд тооцох зохицуулалтыг Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд тусгаж, хил орчмын аялал жуулчлалыг байнгын ажиллагаатай боомт, олон улсын боомт болон хил орчмын нутаг дэвсгэрт байрлах чөлөөт бүсэд олон улсын аялал жуулчлалын үйлчилгээ үзүүлэх тусгай зөвшөөрөлтэй тур оператор гүйцэтгэх зохицуулалтыг тусгасан.

6. Ан агнуурын аялал жуулчлалыг дэмжих зорилгоор сүргийн бүтцийг алдагдуулахгүйгээр тооцоо, судалгаанд үндэслэн аргаль, янгир, идлэг шонхрыг агнах, барих тусгай зөвшөөрлийг дуудлага худалдаагаар олгох, дуудлага худалдааны журмыг Засгийн газар батлах зохицуулалтыг хуулийн төсөлд оруулсан.

7. Төрөөс аялал жуулчлалыг дэмжихэд тогтвортой санхүүжилтийн эх үүсвэрийг бүрдүүлэх хүрээнд аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх санг байгуулж, сангийн хөрөнгийг агаарын зорчигч тээврийг нэмэгдүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх, аялал жуулчлалыг улирлын хамаарлыг бууруулах, аялал жуулчлалын шинэ бүтээгдэхүүн үйлчилгээг хөгжүүлэх, Монгол Улсыг гадаад, дотоодод сурталчлах үйл ажиллагааг зохион байгуулах, аялал жуулчлалын дэд бүтцийг бий болгох, хөгжүүлэхэд зарцуулахаар зохицуулсан.

Түүнчлэн Аялал жуулчлалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон даган боловсруулсан Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд дээрх сангийн хөрөнгийн эх үүсвэрийг улсын төсөв, тур операторын үйл ажиллагаа явуулах зөвшөөрлийн хураамжийн орлого, Казиногийн татварын орлогын 5 хувь, олон улсын нислэгийн тийзийн төлбөрийн орлого болон Аялал жуулчлалын хууль тогтоомжийг зөрчсөн зөрчлийн торгуулийн орлогоос бүрдэхээр тусгасан.

Мөн аялал жуулчлалын сангийн Удирдах зөвлөлийн бүрэлдэхүүний гуравны хоёр хувийг олон нийтийн төлөөлөл, үлдсэн хувийг төрийн төлөөлөл байх бөгөөд олон нийтийн төлөөлөлд аялал жуулчлалын мэргэжлийн холбооны төлөөлөл орох зохицуулалтыг оруулсан болно.

8. Жуулчдын худалдан авсан бараа, бүтээгдэхүүнд ногдуулсан нэмэгдсэн өртгийн албан татварыг буцаан олгох эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх хүрээнд Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан.

9. Төр, хувийн хэвшлийн түншлэлийн хүрээнд аялал жуулчлалын зарим төрлийн төрийн үйлчилгээг аялал жуулчлалын мэргэжлийн холбоогоор гүйцэтгүүлэх, тухайлбал аялал жуулчлалын үйлчилгээний байгууллагын зэрэглэл олгох, тур операторын тусгай зөвшөөрлийг олгох чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх эрх зүйн үндэслэлийг нарийвчлан тусгасан болно.

Уг хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл батлагдсанаар аялал жуулчлалын салбарт хөрөнгө оруулалтын таатай орчин бүрдэж, гадаад дотоодын хөрөнгө оруулалт нэмэгдэхийн хэрээр орон нутагт ажлын байр олноор бий болж, иргэдийн амьжиргааг дээшлүүлэх нөхцөл бүрдэх бөгөөд улмаар аялал жуулчлалын салбараас Дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 30, түүнээс дээш хувийг бүрдүүлэх нөхцөл бүрдэнэ гэж үзэж байна.

Аялал жуулчлалын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлтэй холбогдуулан Аялал жуулчлалын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай, Иргэний хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Амьтны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Нэмэгдсэн өртгийн албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Зөрчлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Иргэний нисэхийн тухай хуульд нэмэлт, оруулах тухай хуулийн төслүүдийг дагалдуулан боловсруулаад байна.

---o0o---